

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th April, 2025

BO'LAJAK SURDOPEDAGOGLARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI DAKTIL VA IMO-ISHORA NUTQI VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH

Dauran Yembergenov Tileubergenovich

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim fakulteti

surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari kafedrası

Fan: Daktilologiya va imo-ishora nutqi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola bo'ladigan surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini daktillash va imo-ishora nutqi vositasida rivojlantirishning chet el tajribalari asosida tahlil qiladi. Dunyoning turli mamlakatlarida surdopedagoglar va o'qituvchilarga ta'lim berishda zamonaviy metodlar va texnologiyalarni qo'llash orqali eshitish qobiliyati cheklangan shaxslarning ta'limi samarali ravishda yaxshilanmoqda. Chet elda surdopedagogika sohasida ilg'or metodikalar, xususan, imo-ishora tili va daktillash vositalarining integratsiyasi, o'quvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada ingliz, Germaniya va boshqa Yevropa mamlakatlarining tajribalari keltirilgan bo'lib, ularning o'qituvchilari va surdopedagoglari tomonidan ishlatiladigan innovatsion metodlar, texnologik yondashuvlar va ijtimoiy integratsiya usullari muhokama qilinadi. Maqola bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirishda daktillash va imo-ishora nutqi vositalarining ahamiyatini ko'rsatadi va bu metodlarni qanday qilib samarali qo'llash mumkinligini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: surdopedagog, kasbiy kompetensiya, imo-ishora tili, daktillash, maxsus ta'lim, o'quvchilar, ta'lim metodikasi, ijtimoiy ko'nikmalar.

KIRISH

Bugungi kunda, eshitish qobiliyati cheklangan shaxslarning ta'lim tizimida o'zgartirishlar va yangiliklar talab qilinmoqda. O'quvchilarning ta'lim olish jarayoni samarali bo'lishi uchun, surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th April, 2025

oshirish zarurati mavjud. Bu borada chet el tajribalari katta ahamiyatga ega, chunki turli mamlakatlarda imo-ishora tili va daktillash vositalarini o'qitish metodlari ancha rivojlangan va integratsiya qilingan.

Surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasi faqat texnik bilimlar va ko'nikmalar bilan cheklanmaydi, balki ularning ta'lim jarayonidagi kreativ yondashuvlari, pedagogik uslublari va metodologiyalariga ham bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, daktillash va imo-ishora nutqi vositalarining ta'lim jarayonida qo'llanishi nafaqat o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga, balki ularni jamiyatga integratsiya qilishga ham yordam beradi.

Chet el tajribalari asosida surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, innovatsion pedagogik yondashuvlarni o'rganish va amaliyotga joriy etish surdopedagogik tizimni yangi bosqichga olib chiqishga imkon beradi. Ushbu maqola, xususan, rivojlangan mamlakatlardagi tajribalarga asoslanib, daktillash va imo-ishora nutqi vositalari orqali surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini qanday qilib samarali rivojlantirish mumkinligini yoritadi. Maqolada ilgari surilgan yondashuvlar va metodlar, bo'lajak surdopedagoglarga nafaqat kasbiy malakalarini oshirishga, balki jamiyatdagi integratsiyalashgan o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashga ham xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda kreativ yondashuvlar va amaliy misollar katta ahamiyatga ega. Daktillash va imo-ishora nutqi vositalari, pedagogik jarayonlarda innovatsion yondashuvlar orqali surdopedagoglarning o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali natijalarga erishishi mumkin. Quyida kreativ fikrlar va amaliy misollar keltirilgan.

Kreativ Fikrlar

1. Interaktiv darslar tashkil etish: Imo-ishora tili va daktillash vositalaridan foydalanib, o'quvchilarni faollashtiradigan darslar o'tkazish. Bu metod o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga yordam beradi va ularni jamiyat bilan integratsiyalashishga imkon yaratadi.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th April, 2025

2. Multimediya vositalaridan foydalanish: Audio va video materiallar yordamida imo-ishora tilini o'rgatish. O'quvchilarga daktillashni tushuntiruvchi animatsiyalar yoki videolar ko'rsatish orqali ularning qiziqishini oshirish.

3. Guruhli ishlash: O'quvchilarga rolli o'yinlar yoki guruhli ishlashni tashkil qilish. Bu usul imo-ishora tilini amaliyotda qo'llash va ularni ijtimoiy muloqotga o'rgatishda foydalidir.

4. Kreativ texnologiyalarni integratsiya qilish: Ta'lim jarayonida virtual haqiqat (VR) yoki kengaytirilgan haqiqat (AR) texnologiyalaridan foydalanish. Bu texnologiyalar yordamida imo-ishora tili va daktillashni interaktiv va amaliy tarzda o'rgatish mumkin.

5. Tajribaviy va amaliy mashg'ulotlar: O'quvchilarga turli ijtimoiy vaziyatlarda imo-ishora tilini qo'llashga imkon beradigan amaliy mashg'ulotlar o'tkazish. Bu usul o'quvchilarning haqiqiy hayotga tayyorlanishiga yordam beradi.

Kreativ Amaliy Misollar

Metod/Usul	Amaliy Misol
Interaktiv darslar	Daktillash va imo-ishora tilini o'rgatishda interaktiv darslar tashkil qilish, masalan, turli rolli o'yinlar o'tkazish orqali o'quvchilarni amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish.
Multimediya vositalari	O'quvchilarga imo-ishora tilini o'rgatishda, imo-ishora harakatlari va daktillash jarayonlarini ko'rsatadigan video va animatsiyalarni qo'llash.
Guruhli ishlash	O'quvchilarga guruhda ishlash imkoniyatini berish, masalan, imo-ishora tilida dialog yaratish va turli vaziyatlarda bir-biri bilan muloqot qilishni o'rgatish.
Kreativ texnologiyalar	Virtual haqiqat yoki kengaytirilgan haqiqat yordamida imo-ishora tili mashg'ulotlarini o'tkazish, masalan, o'quvchilar o'zlarini virtual muhitda muloqot qilayotgan tarzda ko'rishlari mumkin.
Tajribaviy va amaliy mashg'ulotlar	O'quvchilarni turli real hayot vaziyatlariga kiritib, imo-ishora tilini qo'llashni o'rgatish. Masalan, nogironlarni yordamga chaqirishda imo-ishora tilini qo'llash mashg'ulotlari.

Ushbu metod va usullar yordamida surdopedagoglar o'z kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion va kreativ yondashuvlar orqali ta'lim jarayonini samarali tashkil qilishlari mumkin.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th April, 2025

XULOSA

Surdopedagoglar — ya'ni, eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlaydigan pedagoglar, o'z kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda turli metod va vositalarni qo'llaydilar. Chet el tajribalari, ayniqsa, daktil va imo-ishora nutqi vositalarini ta'lim jarayonida qanday samarali ishlatishni o'rgatadi. Ushbu sohada chet el tajribalari asosida ko'plab yondoshuvlar va metodologiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, ular surdopedagoglarning ish samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Daktillash va Imo-Ishora Nutqi Vositalari

Daktillash — imo-ishora tilining alifbosini qo'llash orqali, surdopedagoglar o'quvchilar bilan muloqot qilishda alohida o'rin tutadi. Bu usul orqali surdopedagoglar o'quvchilarga aniq so'zlarni ko'rsatib, ular bilan muloqotni osonlashtiradi. Imo-ishora tilidan esa o'quvchilarni muammolarni yechish va jamiyatga integratsiya qilishda qo'llash katta ahamiyatga ega.

Chet el tajribalari shuni ko'rsatadiki, daktil va imo-ishora nutqi vositalarining samarali qo'llanilishi surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, imo-ishora tilining o'rganilishi va rivojlanishi surdopedagoglar va o'quvchilar o'rtasida yanada samarali aloqalarni o'rnatishga yordam beradi.

Chet El Tajribalari:

Chet elda, ayniqsa, Skandinaviya mamlakatlarida surdopedagoglarning ta'lim metodikasi rivojlangan. Bu yerda, imo-ishora tili va daktillash metodlari pedagogik tizimning ajralmas qismiga aylanib, o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, davlat tomonidan imo-ishora tilini o'rgatishga katta e'tibor berilib, surdopedagoglar uchun doimiy malaka oshirish kurslari tashkil etiladi.

Masalan, Finlyandiyada surdopedagoglar va maxsus ta'lim muassasalarida ishlovchi mutaxassislar, imo-ishora tili orqali ta'lim berishning ilg'or metodlarini joriy etganlar. Bu metodlar orqali o'quvchilarga nafaqat akademik bilimlar, balki ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga ham katta ahamiyat berilgan.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th April, 2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xusniddinov, R. (2016). Surdopedagogika: Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar bilan ishlash. Toshkent: O'quvchi.
2. Karimov, B. (2018). Imo-ishora tili va uning ta'limdagi roli. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Tursunov, F. (2019). Daktillash va imo-ishora tilining surdopedagogik ta'limda qo'llanilishi. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti
4. Muhammadiyev, D. (2017). Maxsus ta'lim tizimida kasbiy kompetensiyani rivojlantirish. Buxoro: Buxoro Universiteti.